

Nr 199.

Av herr **Asplund**, *angående upptagande av pimpstenstegel under särskild rubrik i tulltaxan.*

Pimpstenstegel är sammansatt av en i Tyskland förekommande vulkanisk sand, kallad bims, på svenska pimpsten, och har som bindemedel kalk eller cement till ungefär 12 % av hela vikten. Det användes uteslutande som *murtegel* liksom det i tulltaxan under rubriken 649 omnämnda *kalksandsteglet* (se vidare bifogade P.M.).

Murtegel är en allmän *nödvändighetsartikel* och allmänheten har intresse av, att en dylik produkt icke onödigtvis fördyras, vilket måste bliva följd, om den påläggas högre tull än skäligt är.

Enligt hittills vanlig praxis har generaltullstyrelsen behandlat såväl kalksandstegel som även pimpstenstegel, ehuru ej särskilt specificerat i tulltaxan, såsom murtegel och följaktligen hänfört detsamma under tulltaxans rubrik 649 med dess tullsats av 10 öre per 100 kilogram. Då detta tegel till cirka 88 % utgöres av pimpstenssand, som icke finnes inom landet och icke är åsatt någon tull, kommer en tullsats av 10 öre per 100 kg. att motsvara en tullsats å den ingående cementen eller kalken av 83 öre pr 100 kg., eller 23 öre *mera* än motsvarande tullsats å cement.

Att göra ett undantag för pimpstenstegel och ålägga det en högre tullsats än murtegel vore liktydigt med ett ställningstagande mot en nödvändighetsartikel som pimpstenstegel. Denna undantagsställning för pimpstenstegel skulle just träffa arbetare och mindre tjänstemän m. fl. egna hemsbyggare, då pimpstenstegel har sin största användning som byggnadsmaterial för egna hem och villor och möjliggör för dessas innehavare betydande besparingar. Som belysande moment härav må framhållas den omständigheten, att yttermurarna i egna hemmet eller villan kunna göras tunnare än annars brukligt är, varför respektive byggare kunna bättre utnyttja till deras förfogande stående byggnadsutrymme. Ett annat moment är den stora bränslebesparingen vid uppvärmningen av hus uppförda av pimpstenstegel. Trots den tunnare yttermuren uppgår bränsleåtgången till cirka hälften mot i hus av bränt tegel. Därjämte minskas brandförsäkringspremien avsevärt i pimpstenshus mot för i hus av trä.

Pimpstenstegel är ingalunda någon konkurrent till bränt tegel, då dess

mindre hållfasthet begränsar användningen till högst 2-våningshus, och dess införande i landet är till ingen skada för någon inhemsk tillverkning av pimpstenstegel, då sådan ej finnes i landet.

En tullförhöjning för pimpstenstegel, som med undantag för bindemedlet är en naturprodukt, skulle uteslutande träffa tillverkningslandet Tyskland, som genom traktat förpliktat sig att låta från Sverige *tullfritt* införas produkter av liknande art.

Därför är det från svensk nationalekonomisk och social synpunkt för allmänheten skadligt liksom ock från handelstraktatmässig synpunkt obilligt mot Tyskland, att pimpstenstegel skulle påläggas högre tull än alla andra i tulltaxan *specificerade* murtegel sorter.

Från alla ovan nämnda synpunkter är en *undantagsställning* i tulltaxan för pimpstenstegel onaturlig och oberättigad och därför den svenska allmänhetens intresse bättre besörjt med att pimpstenstegel ej påläggas högre tull än hittills, nämligen *10 öre per 100 kilogram såsom för murtegel över huvud taget*.

På grund av ovanstående hemställer jag alltså,

att riksdagen måtte för sin del besluta, att pimpstenstegel som hittills ej specificerats i tulltaxan, upptages under den i kapitel X under rubriken "Tegel" förekommande underrubriken 649 "Murtegel".

Stockholm den 21 januari 1928.

C. I. Asplund.

P. M.

Skrivelse till generaltullstyrelsen, Stockholm.

Svenska cementföreningen har i skrivelse av den 13 december 1927 anhållet hos generaltullstyrelsen om att tulltaxans rubrik nr 39 borde tillämpas vid införseln av pimpstenstegel i stället för dess rubrik nr 649 och anför härför följande skäl:

- I. På grund av dess beståndsdelar bör pimpstenstegel icke förtullas efter rubriken 649 utan 39, emedan det är lättare än vanligt tegel och därjämte *delvis* innehåller cement som bindemedel.
- II. Importen av pimpstenstegel hotar att ökas i sådan grad, att *hundredats* svenska arbetare därigenom skulle riskera arbetslöshet, vilket uttryckt med andra ord skulle vara liktydigt med att importen av pimpstenstegel i ekonomiskt hänseende skulle vara till skada för landet.

Beträffande den första punkten få vi fästa uppmärksamheten vid, att rubriken 649 har artikeln "lervaror" som huvudrubrik med "tegel" som underrubrik. Lagstiftarens mening torde därför hava varit, att tullsatsen för alla slag av tegel skulle utgå efter denna paragraf, som för övrigt inledes med murtegel, vilket är ett utvidgat begrepp av de i denna rubrik angivna arterna. Vidare framgår det, att under denna rubrik komma även kalksandstegel och eldfast tegel. Det förra är intet tegel i ordets egentliga bemärkelse och det senare är en förädlad vara, varemot pimpstenstegel icke undergått någon som helst förädling. Tullmyndigheterna hava därför säkerligen ansett sig handla i lagens anda, när de förordnade, att pimpstenstegel i dess egenskap av murtegel skulle komma under denna rubrik. Man har velat göra troligt, att tullmyndigheterna skulle ha behandlat pimpstensteglet efter denna paragraf på grund av de ringa kvantiteter det gällde i detta fall. Det är otroligt och ej hållbart heller, att man skulle hava låtit denna omständighet utgöra något skäl för att låta förtullningen ske efter felaktig rubrik. Snarare äro vi förvisade om, att tullmyndigheterna hava handlat i full överensstämmelse med lagstiftarens avsikter, när de förordnade, att förtullningen av pimpstenstegel liksom murtegel och kalksandstegel skulle ske efter angivna rubrik. Ett ytterligare bevis härför ligger i oförmågheten, att pimpstenstegel skulle gå under en *högre* tullsats än den förädlade varan eldfast tegel och andra under samma rubrik nämnda arter.

Därför talar även den omständigheten, att pimpstenstegel t. ex. med kalk som bindemedel icke torde kunna hänföras till någon rubrik alls, om det ej kan få komma under rubriken tegel. Det innehåller ju varken sand i egentlig mening såsom cementföreningen själv medgiver, ej heller cement, är alltså varken kalksandstegel eller arbete därav liksom ej heller arbete av cement.

Omständigheterna att pimpstenstegel behandlas under rubriken lervaror motsäger ej det ovan anförda, och det torde hava varit lagstiftarens mening att sammanföra allt tegel under den ensartade benämningen "lervaror", emedan 99 % av allt tegel tillverkades av lera.

Den omständigheten därför att pimpstensteglet ej upptagits under någon

särskild rubrik i tulltaxan motsäger ej heller det ovan sagda, emedan pimpstenstegel torde hava varit okänt för lagstiftaren.

Cementföreningen framhåller vidare, att pimpstenstegel skulle vara lättare i vikt än vanligt tegel och därför ej kunna införas under rubriken nr 649. Cementföreningens påstående att pimpstenstegel skulle väga endast fjärdedelen av vanligt tegel är oriktigt och vilseledande. Vanligt tegel väger 1600—1800 kilogram per kubikmeter, medan pimpstenstegel med cement som bindemedel har en vikt av 850—900 kilogram per kubikmeter, sålunda icke 1/4 utan minst hälften av vanligt tegels vikt. Pimpstensteglets något lättare vikt kan därför ej utgöra något hinder för dess införande under rubriken tegel. I motsatt fall torde lagstiftarens avsikt vara förfelad, emedan han upptagit poröst tegel under denna rubrik. Poröst tegel väger icke mer eller endast så obetydligt mer än pimpstenstegel, att detta senares lätta vikt ej kan föranleda dess tullbehandling efter någon annan rubrik.

Skulle nu icke pimpstenstegel höra under rubriken tegel, då kan det ej betraktas som arbete av konststen utan höra under rubriken — arbete av natursten — och följaktligen falla under rubriken 32, ty det är ej någon produkt av sandsten ej heller kalksten. I stället skulle det då vara av sådan natur, som *icke finnes rubricerad* i tulltaxan och därför enligt dennas rubrik 32 höra införas tullfritt.

Detta gäller i första rummet pimpstenstegel med kalk som bindemedel. I detta sammanhang bedja vi få påvisa en motsägelse i skrivelsen från cementföreningen. Å ena sidan bestrider man, att pimpstenstegel med *kalk som bindemedel* icke innehåller någon sand i "egentlig mening" och därför skulle kunna behandlas blott som *kalksandstegel*. Å andra sidan säger man, att pimpstenstegel med *cement* som bindemedel borde behandlas som *cementtegel*, emedan det framställs av "*cement*" och "*sand*". Pimpstenstegel med kalk som bindemedel innehåller sålunda varken "*cement*" eller "*sand*" och skulle därför ej kunna behandlas varken som kalksandsarbete eller cementarbete.

Likaså kan icke pimpstenstegel med cement som bindemedel gå under rubriken kalksandsarbeten och ej heller cementarbeten. Lagstiftaren har icke givit någon definition av cementarbeten. Därför kan det ej bliva tal om cementarbeten i detta sammanhang såsom detta begrepp tolkas. För att kunna beteckna ett arbete som cementarbete måste dock tvivelsutan föreligga en bearbetning av cement eller snarare en bearbetning av en cementprodukt. Ingen fackman torde vilja beteckna pimpstenstegel som cementarbete, emedan pimpstenstegel icke utgör någon produkt av cement utan är en bearbetning av pimpsten. Pimpstenen är det karakteristiska materialet, pimpstenstegel alltså och icke cementtegel. Ingenstädes i världen brukar man benämna en vara efter en oväsentlig och obestämbar beståndsdel. Ett snickeriarbete t. ex. kan ej benämnas "limarbete", emedan lim ingår som beståndsdel däri. Sammalunda är förhållandet med kalk och cement. Deras ingående i pimpstensteglet som underordnat material, som bindemedel, kan ej sättas i fråga att giva namnet åt produkten. Pimpstenen giver pimpstensteglet dess bestämmande karaktär. Dess stora värmeisolerande förmåga, dess lättare vikt och andra för pimpstensteglet betecknande egenskaper skulle gå förlorade i samma stund som cement inginge däri som huvudbeståndsdel.

Som ovan framhållet kan pimpstenstegel ej heller gälla för arbete av kalksand. Ej heller kan det gå under benämningen konststen, ty det är en natursten i motsats mot t. ex. slaggsten, som är en konststen. Pimpstenstegel är

i sig självt en "konstgjord sten" och icke arbete eller bearbetning av konststen. Då dessa arbeten av naturlig pimpsten ej särskilt nämnas i tulltaxan, så torde pimpstensteglet böra höra under rubriken 32, om det ej får hänföras till rubriken för tegel, med andra ord det skulle i så fall vara tullfritt.

Mot cementföreningens andra punkt kan följande anföras: Att byggnadsjärnet drager så låg tullsats som det gör har ju intet med pimpstenstegel att göra. Pimpstensteglet behöver väl ej taxeras högre därför att byggnadsjärnet drager så liten tull.

Importen av pimpstenstegel är av mycket ringa betydelse i jämförelse med förbrukningen av den inhemska tegeltillverkningen. Under 1927 importerades inemot två miljoner pimpstenstegel, medan konsumtionen av bränt tegel uppgick till cirka 250 miljoner d. v. s. 3/4 % pimpstenstegel mot tegelförbundets omsättningssiffror. Denna procentsats måste sättas ännu lägre, om man betänker, att det importerade pimpstensteglet kan endast till en liten del komma i fråga i stället för annat material såsom här nedan skall påvisas.

Någon större stegring i importen av pimpstenstegel torde knappast heller kunna komma i fråga, ty pimpstenstegel kan icke uttränga vanligt tegel av följande orsaker:

- 1) även *tullfritt infört* ställer det sig dyrare än vanligt tegel,
- 2) dess användningsområde är synnerligen begränsat.

Redan nu är pimpstenstegel betydligt dyrare än vanligt tegel, f. n. 100 %. I sydligare delarna av landet kostar vanligt tegel 50 à 60 kronor per 1000 sten, medan priset för pimpstensteglet skulle bli ännu högre än som nyss sagts, om man skulle räkna med liknande höga förtjänster som för motsvarande svenska material. Blott genom att räkna med en *ytterst ringa förtjänst* är det möjligt att hålla prisskillnaden vid den angivna gränsen, fastän för Stockholms del priserna äro jämnställda. Genom ringbildning drivas priserna i höjden. Det är ju icke i *allmänhetens* intresse att genom förhöjning av tullsatsen på konstlad väg driva upp priserna.

Användningsområdet för pimpstenstegel är som ovan anförts begränsat. *I hus med flera våningar kommer det ej i fråga på grund av dess lägre tryckhållfasthet.* För sådant ändamål kan endast vanligt tegel komma i fråga och som dess förbrukning för detta ändamål är så ytterligt stor, så kan det ej gärna bli tal om, att pimpstenstegel konkurrerar på något vis och importen av pimpstenstegel blir under sådana förhållanden synnerligen obetydlig och obesvärande.

Pimpstensteglet kommer till användning huvudsakligen för följande ändamål:

- 1) för mellanväggar,
- 2) för s. k. kungsvåningar,
- 3) för fyllning i järn- och betongkonstruktioner,
- 4) som ersättning för trähus,
- 5) som byggnadsmaterial för mindre hus och villor, särskilt bostäder för tjänstemän och arbetare.

I de *fyra första fallen* kommer vanligt tegel knappast i fråga.

Här är pimpstensteglet en utomordentlig ersättare för mer eller mindre lämpligt byggnadsmaterial.

1) I detta fall, för *mellanväggar* alltså, användes pimpstenstegel med fördel, ehuru det är dyrare än slaggplattor, som det är ämnat att ersätta. Det är ju nog samt bekant, att slaggplattor äro en kristidsprodukt, och ett synnerligen ohygieniskt material, emedan det ofta nog är bemängt med syror. Slagg-

plattor äro synnerligen oekonomiska. Deras svavelhalt fräter i längden på inlagda ledningar. Vägputsen har därjämte benägenhet att lätt falla bort på grund av syrans inverkan. Sådan vägg har också stor benägenhet att spricka. Tavor kunna med svårighet anbringas på dem, ty vid spikningen falla ofta stora stycken ut. Ingen enda av dessa olägenheter vidlåder pimpstensteglet, vilket därför står sig förträffligt såsom material för mellanväggar.

2) och 3) I dessa fall torde knappast finnas något bättre material än pimpstenstegel på grund av dettas höga värmeisoleringsförmåga, oemottaglighet för fukt och vatten samt en mängd andra förträffliga egenskaper.

4) Som *ersättningsmaterial för trä* vid husbyggnader har pimpstensteglet en stor mission att fylla. Trähus äro synnerligen ovaraktiga och tarva oupphörliga reparationer för att hållas i gott skick. Därjämte äro de eldfarliga och kräva höga försäkringspremier. De äro därför *synnerligen oekonomiska*. Exporten kräver betydande kvantiteter virke för att kunna hållas väl i gång, och det torde vara större hushållning att reservera virket för detta ändamål än att bygga hus med det. Civilingenjör A. Chatillon-Winbergh i Stockholms stads byggnadsnämnd, fackman på området, har givit sitt varma förord åt pimpstenstegel som byggnadsmaterial i ovannämnda fall.

5) Även i detta fall ersätter pimpstensteglet endast delvis det vanliga teglet men lämpar sig då också för ändamålet bättre än något annat byggnadsmaterial. Yttermurarna t. ex. behöva ej göras tjockare än en sten bred, men ändå bliver bostaden med detta tegel varmare än med vanligt tegel. Vad detta betyder för den mindre tjänstemannen eller arbetaren, som disponerar endast mindre tomter, ligger i självklar dag. Genom detta byggnadsmaterial inbesparas uppvärmningsmaterial i mycket betydande grad, varemot uppvärmningskostnaderna vid hittills brukligt byggnadsmaterial uppgå till minst det tredubbla mot i byggnader av pimpstenstegel. Härtill kommer den stora *vinsten* av *sundare* bostäder med pimpstenstegel som material, då sådana hus redan under uppförandet äro torra och strax efter färdigställandet utan minsta olägenhet kunna tagas i besittning oberoende av årstiden.

Om vintern äro hus av pimpstenstegel varma och svala om sommaren. Härtill komma ytterligare de under 1) och 4) angivna fördelarna med pimpstensteglet.

Det kan ej vara tullmyndigheternas avsikt att påtvinga allmänheten ett *mindre gott, oekonomiskt och osunt* byggnadsmaterial såsom fallet skulle bliva, om tullsatsen för pimpstenstegel skulle höjas. Inköpskostnaderna för pimpstenstegel skulle därigenom stiga till den grad, att det bleve oåtkomligt för mindre tjänstemän och arbetare. Det torde knappast vara tullverkets önskan att missgynna denna del av befolkningen genom en tullförhöjning blott för att gynna cement- och tegelsammanslutningar och sålunda hjälpa till att på konstlad väg hålla priserna uppe.

Vi bedja nu få sammanfatta ovanstående som följer:

Tullmyndigheterna handlade i lagstiftarens syfte genom att förordna, att pimpstenstegel må förtullas som vanligt murtegel, vilket det egentligen är.

Pimpstenstegel är intet *cementarbete* och kan därför ej komma under denna rubrik i tulltaxan. Skulle det däremot ej kunna anses som murtegel och få komma under samma rubrik som detta, borde det få komma in under tulltaxans rubrik 32.

Cementföreningens påstående, att importen av pimpstenstegel skulle hava till följd hundratals arbetares arbetslöshet, torde genom ovanstående vara till fullo vederlagt. En tullförhöjning av pimpstenstegel skulle snarare

framtvunga ett sämre, ohygieniskt och oekonomiskt byggnadssätt och just träffa hårt dessa mindre tjänstemän och arbetare, för vilka cementföreningen uppträder som beskyddare. Om därför cementföreningen icke tänker blott på egna intressen, så borde den ej anhålla om högre tullskydd för en nödvändighetsartikel i tjänstemäns och arbetares *namn* utan snarare verka för en nedsättning av tullsatsen, då annars den misstanken måste bestå, att den blott vill draga fördel för sin egen räkning, en fördel som dock allmänheten, när allt kommer omkring, får betala dyrt.

På grund av ovanstående få därför undertecknade anhålla hos generaltullstyrelsen att lämna utan avseende cementföreningens anhållan om förhöjning av tullsatsen för pimpstenstegel. Skulle icke vår anhållan vinna generaltullstyrelsens bifall och vår utredning icke anses överensstämma med tillkallade experters utlåtande, så få vi likväl på grund av ärendets stora betydelse i många hänseenden utbedja oss förmånen av generaltullstyrelsens inhämtande av utlåtande även av tillverkningslandets experter. I så fall bedja vi få hänvisa till sådana experter på byggnadsmaterialområdet som professor *Knoblauch*, München och professor *Nussbaum*, Hannover, vilka båda hava långvariga såväl vetenskapliga som praktiska erfarenheter om detta byggnadsmaterial och kunna förebriaga ett synnerligen rikhaltigt bevismaterial med stöd av experiment, som bedrivits i Tyskland med detta material allt sedan 1848.

Vi tillåta oss få erinra, att en lösning av tullfrågan i den av oss önskade riktningen ej på något sätt är till skada för svenska intressen, men att däremot ett för hastigt avgörande i negativ riktning skulle vara till nackdel icke blott för den stora allmänheten utan även för de enskilda borgare, som på grund av avtalade priser för byggnadsmaterialet åtagit sig byggnadskontrakt och skulle kunna bringas till ruin genom den eventuella förhöjningen av tullsatsen för pimpstenstegel.

Stockholm den 10 januari 1928.

Cedergren & Mühloff.

Dr F. Mühloff.

Ernst Johansson.